

METGES I ESPORT

EN EL PASSAT

Col·legi de Metges
de Barcelona

El metge i jugador blaugrana Paulí Alcántara, en una magistral jugada de cap, c. 1925. [Foto Bert. Mundo Deportivo]

EL PRESIDENT
I LA JUNTA DE GOVERN
DEL COL·LEGI DE METGES
DE BARCELONA
US FELICITEN EL NADAL
I US DESITGEN UN BON ANY

Cordada catalanoaragonesa al Mont Perdut: Moïses Broggi i Pere Gabarró al costat de l'excursionista francès Ledormeur i Gargallo, González, Tomás i Marqueta, 1934. [Família Gabarró]

PRESENTACIÓ

La pràctica esportiva té les arrels a l'antiga Grècia. Ja llavors, l'activitat esportiva comença a vincular-se a la competició i esdevé també espectacle i acte social. A finals del segle XIX, Catalunya experimenta la seva revolució industrial i recupera la pràctica esportiva com a font de salut física i mental, tot incorporant-hi l'esperit competitiu. Amb el temps, la popularització i l'accessibilitat creixents han convertit l'esport en un veritable fenomen de masses arreu del món.

La nadala d'enguany explica la relació de metges catalans amb l'esport en el passat. La història torna a mostrar-nos el gran canvi experimentat per la societat i per la professió, ja que entre els esportistes que hi apareixen només hi trobem homes. Molt probablement, no ens ha arribat el testimoni de metgesses que, en l'anonimat, practicaren i promocionaren l'esport al país. Sortosament, però, la realitat actual és ben distinta i avui aquesta invisibilitat no s'entendria. Hem guanyat importants referents de l'esport femení, tot i que encara no podem parlar de plena igualtat als nivells més alts de competició.

L'esport forma part del nostre model social, lligat a valors com la convivència, l'educació, el benestar o la salut, sense descuidar el seu protagonisme com a espectacle i com a motor d'un sector econòmic molt important. Els metges, sempre receptius als canvis socials, n'han estat sovint protagonistes i, també en el cas de l'esport, n'han esdevingut reconeguts practicants o notables impulsors. Sempre és bo saber d'on venim i, en aquest cas, reconèixer també els metges que van excel·lir en la pràctica esportiva.

En nom de la Junta de Govern us desitjo unes bones festes de Nadal i un 2019 ple d'èxits, pràctica esportiva i salut.

Jaume Padrós,
president del Col·legi de Metges de Barcelona

INTRODUCCIÓ

La medicina i l'esport han tingut una relació molt estreta des de l'antiguitat clàssica. Ha estat, però, en el món contemporani quan l'interès mutu, l'especialització i la pràctica esportiva creixent s'han consolidat. D'aleshores ençà, de metges practicants d'algun esport sempre n'hi ha hagut. Però potser l'esclat s'ha produït en el darrer mig segle. La majoria d'aquests metges inverteixen algunes hores setmanals en la pràctica d'algun esport, que els permet mantenir una bona forma física i també evadir-se de l'estrès de la feina i tenir una vida social activa.

En aquesta nadala no ens referirem a aquests metges. Sense ànim d'exhaustivitat, volem donar un cop d'ull, mitjançant la història recent, a alguns metges que tingueren una relació professional amb l'esport, d'altres que esmerçaren temps i energies en l'organització i la direcció d'activitats o clubs esportius i, finalment, a aquells metges que s'interessaren per la vessant professional de la medicina de l'esport. Ens hem basat per redactar aquesta nadala en la vida esportiva de metges que estan inclosos a la Galeria de Metges Catalans.

Així, en primer lloc, passem revista a alguns metges que es van dedicar a un esport competitiu amb el qual van obtenir un reconeixement social, basat en els seus èxits. La majoria d'aquests va interrompre la seva activitat esportiva en començar l'exercici professional

com a metges, tret d'algun que va poder continuar participant encara un temps en competicions oficials. Un segon bloc abordarà a continuació un nombre més reduït de metges que han estat impulsors, promotors o patrocinadors d'activitats esportives, fins i tot d'institucions esportives, com ara clubs de futbol, de natació o d'altres esports. El seu nom encara figura a instal·lacions, curses i premis, ja que els seus impulsors eren figures carismàtiques a les seves poblacions i tenien capacitat d'encapçalar projectes comunitaris. I, finalment, tanquem la publicació amb un repàs a algunes figures emblemàtiques de la medicina esportiva, autèntics referents.

Només podem fer un breu esment en aquesta nadala a aquesta fructífera relació entre el metge i l'esport. Bona part del relat es pot ampliar mitjançant el projecte col·legial de la Galeria de Metges Catalans (www.galeriametges.cat): un diccionari biogràfic il·lustrat, en constant creixement, que aporta informació dels metges i metgesses de Catalunya que han destacat per la seva bondat professional o pel seu compromís social, o en el camp de la cultura o bé en el de la vida política.

METGES ESPORTISTES FUTBOL

El futbol és present a Catalunya des de la dècada de 1870, importat de la mà de colònies de ciutadans anglesos establerts al país. Reservat en un principi, doncs, per a les elits industrials i comercials entre les quals s'hi trobaven els seus practicants, ben aviat es va popularitzar fins a arribar a la rellevància social, econòmica i cultural que té actualment. Molts metges han format part d'equips de futbol, tant de manera *amateur* com professionalment. En un nombre més reduït, alguns metges catalans il·lustres han estat fins i tot excel·lents futbolistes en l'època d'estudiants i han format part de l'elit futbolística del seu temps.

Carles Comamala López-Delplan (1887-1976)

Va ser el primer metge documentat que va jugar al FC Barcelona. Amic íntim de Joan Gamper, Comamala ingressa al club el 1903 per substituir Gamper com a davanter centre quan es retira. Resulta ser un gran goleador i roman a l'equip fins al 1912. També estudiava medicina mentre és jugador de futbol. Va guanyar dues lligues (1909-1910 i 1911-1912) i quatre campionats de Catalunya entre 1904 i 1911. Fou, a més, un excel·lent dibuixant; entre les seves creacions, hi ha la idea original de l'actual escut del FC Barcelona.

Paulí Alcántara i Riestra (1896-1964)

És un dels més destacats de tots aquells metges que a més s'han dedicat al futbol. Nascut a Iloilo (Illes Filipines), fill d'un comandant de l'exèrcit espanyol destinat a l'aleshores colònia espanyola, s'instal·la amb la família a Barcelona l'any 1899, coincidint amb la independència de l'arxipèlag asiàtic. Aviat comença a jugar a futbol i amb només quinze anys és fitxat pel president del FC Barcelona, Joan Gamper. És el jugador més jove que debuta vestint la samarreta blaugrana del primer equip. Mentre juga a futbol de manera professional, estudia medicina. En aquell moment esdevé ja el segon màxim goleador de la història del FC Barcelona. El temps fa d'Alcántara el millor davanter centre de la Lliga espanyola. El seu compromís amb els estudis provoca que per fer els exàmens a la facultat renunciï a disputar els Jocs Olímpics d'Anvers el 1920, en els quals Espanya queda segona. Alcántara penja les botes el 1927, convertit en una llegenda blaugrana, per dedicar-se a fer de metge, especialitzat en urologia.

Carles Comamala al
FC Barcelona de Hans
Gamper. 26 de maig
de 1910.

[Font F C Barcelona]

Paulí Alcántara, Josep Samitier i Vicenç Piera, tres mítics jugadors del FC Barcelona. Camp de les Corts, Barcelona, anys 1920. [Foto Bert i Claret. ANC]

Mario Cabanes i Sabat (1914-2005)

Va ser un altre metge del Barça. Debuta als dinou anys i es converteix en un extrem esquerre molt valorat. L'esclat de la guerra, però, va estroncar la seva progressió futbolística. Acabada la guerra, Cabanes estudia medicina i esdevé ajudant del doctor Joan Navés al RCD Espanyol, on hi treballa durant 34 anys.

Joan Navés i Janer (1914-1997)

És fitxat com a porter del Badalona tot just un any abans de començar la carrera de medicina. Hi juga entre 1933 i 1936. Aleshores el fitxa el RCD Espanyol, on ha de jugar professionalment fins el 1940, quan és sancionat i fitxa, amb el nom de *Juanito*, a equips de Màlaga durant dues temporades. En retirar-se, torna a fer els exàmens de llicenciatura, exerceix a Barcelona i organitza els serveis mèdics de l'Espanyol. Té diverses iniciatives directives com a metge, en estar al front del Palau d'Esports de Barcelona, de la Federació Catalana d'Hoquei i Patinatge, de la Mutualitat General Esportiva de Catalunya i de l'Escola Catalana de Traumatologia de l'Esport. Navés va ser una autoritat en medicina esportiva en aquelles dècades, amb prestigi i popularitat.

Albert Martorell Otzet (1916-2011)

També fou porter del RCD Espanyol durant molts anys, i cirurgià vascular com el seu germà Ferran, ambdós membres de l'escola quirúrgica de Piulachs. Tots dos són els fundadors de la revista *Angiologia* (1949), una de les primeres revistes de l'especialitat i la més consultada en llengua castellana. Com a esportista professional, Martorell debuta a Sarrià la temporada 1933-1934, tot succeint a la porteria el cèlebre Ricard Zamora. Fou internacional quatre cops. Jugà al primer equip, tot disputant 121 partits de Lliga, fins al 1945, que passa a dedicar-se completament a la medicina.

Albert Martorell, porter del RCD Espanyol. Anys 40. [Foto Bert. *Mundo Deportivo*].

Aturada de Joan Navés, porter del RCD Espanyol. Partit RCD Espanyol i el Màlaga Club de Fútbol. c. 1936-1942. [M de Fuentes]

Equips de futbol formats íntegrament per metges

Deixant de banda els casos de metges esportistes que van excel·lir individualment en la pràctica del futbol, és freqüent al llarg de la segona meitat del segle xx trobar molts equips de metges que organitzen partits d'aficionats que enfrontaven especialistes d'un servei amb els d'un altre o bé equips de metges de diferents hospitals.

Equip de futbol del Servei de Cirurgia del professor Piulachs en el qual reconeixem els metges Domingo Pech (1), Visa Miracle (2), Suñol Blanchart (3), Balius Juli (4), Vendrell Torné (5), Sánchez Lloret (6) i Martí Ragué (7). Barcelona, finals de la dècada dels anys 1960. [Galeria de Metges Catalans]

Equip de futbol del Servei de Dermatologia del professor Xavier Vilanova. Al centre, a la filera de darrere, Josep Cabré i Piera. Barcelona, 15 de desembre de 1956. [L. Alvarado]

Partit de futbol entre els equips de Dermatologia contra Cirurgia que es disputà al Camp de l'Espanya Industrial. Numerats, agenollats, els dermatòlegs Jordi Monfort (1), Carlos Romaguera Llach (2), Joaquim Piñol (3), 4 i 5 no identificats. Drets, Joaquim Apeztegui (6), no identificat (7), Carlos Cardenal (8), Lluís Alvarado (9), Fernando Oller (10), no identificat (11) i Jordi Pujol (12). Barcelona, 1955. [Arxiu del doctor Carles Romaguera]

Partit de futbol amb els companys de l'Hospital d'Infecciosos. D'esquerra a dreta: Oriol Casassas, Joan Roca Llop, Sala Canós, Sala Ginabreda, Joan Albós, Gustau Nadal. Barcelona, c. 1950. [Família Casassas Riba]

Equip de futbol *amateur* format amb jugadors de l'Escola Catalana de Patologia Digestiva, entre ells, el porter Tomàs Àngel Pinós i Marsell, tercer a l'esquerra de la fotografia. Barcelona, al voltant de 1933. [T. Pinós]

Un cas singular és l'equip Galens, creat l'any 1974 pel pneumòleg Ferran Morell (1944). L'esquadra va competir amb equips de futbol formats per metges d'arreu del món i va participar, amb triomfs inclosos, en diversos campionats. Però en aquestes competicions sovint participaven jugadors que no estaven relacionats amb el món de la medicina. L'any 1994, doncs, Morell va decidir organitzar un campionat internacional de futbol només per a metges, anomenat *Ferran Morell Cup*. Es va celebrar al Mini Estadi del FC Barcelona durant els deu primers anys i després va prendre una volada internacional. Des d'aleshores, l'equip (anomenat Galens Catalonia) ha guanyat cinc cops el títol.

L'equip Galens VH, format amb metges de l'Hospital de la Vall d'Hebron l'any 1974. [Arxiu del doctor Ferran Morell]

METGES ESPORTISTES **NATACIÓ, SALTS I WATERPOLO**

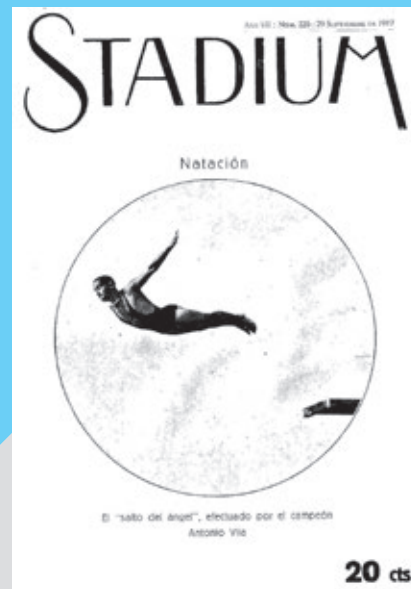
La natació en piscina o mar obert, els salts de trampolí i de palanca i el waterpolo són alguns dels esports aquàtics més practicats a Catalunya i que més èxit han recollit a les competicions nacionals i internacionals. Sota l'impuls decisiu de Bernat Picornell, introductor a començaments del segle XX de la natació esportiva a Catalunya, aquests esports es van popularitzar i van tenir força seguiment entre la professió mèdica.

Hermenegild Puig i Sais (1860-1941)

Metge internista, nascut a Albons (Girona), fou cap del Servei de Medicina de l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona i president del Sindicat de Metges de Catalunya. Molt aficionat a la pràctica de l'esport, fou soci del Centre Excursionista de Catalunya i un dels promotors de la fundació del Club Natació Barcelona (1907), institució pionera en la pràctica esportiva a Barcelona.

Antoni Vila-Coro Nadal (1895-1977)

Destacat oftalmòleg, guanya el 1919 el campionat d'Espanya de salt de palanca, a 10 metres, i l'any següent forma part de l'equip de waterpolo als Jocs Olímpics d'Anvers. En retirar-se de l'esport actiu, va ser membre de la junta directiva del Club Natació Barcelona.

Antoni Vila-Coro, a la portada del diari esportiu *Stadium*, Barcelona, setembre de 1917.

Manuel Armangué i Feliu, dret a la dreta de la fotografia, entre els integrants de l'equip olímpic espanyol de waterpolo que es presenta als Jocs d'Anvers de l'any 1920. [Arxiu F Armangué-Herrero i X Armangué-Caralps]

Manuel Armangué i Feliu (1901-1985)

Abans de graduar-se com a metge a Barcelona, el 1923, es dedica de manera intensiva a l'esport. Practica esquí, tennis, muntanyisme, aviació i natació. Per damunt de tot, però, és un excel·lent jugador de waterpolo del Club Natació Barcelona. Només té dinou anys quan forma part de l'equip espanyol als Jocs Olímpics d'Anvers el 1920. Format amb Ramon Turró al Laboratori Municipal de Barcelona, en esclatar la guerra marxa a Suïssa, on té contactes amb els Establiments Zyma SA de Nyon. Armangué s'instal·la definitivament a Ginebra, assumint la responsabilitat en recerca bioquímica d'aquests laboratoris.

Joan Massot Gimeno (1914-1978)

Qui havia de ser un gran reumatòleg creà amb altres ciutadans de Sant Carles de la Ràpita un club de waterpolo, és on fan competicions a la Badia dels Alfacs, i també s'organitza la travessa "del Galatxo al Varadero".

Felipe Sánchez Babot "Pipe" (1924-2016)

Va ser un atleta complet que practicà diferents esports però que va destacar per ser un autèntic fenomen de la natació, un veritable "empassamilles" que feia travessies per mars internacionals: Gibraltar, el canal de la Mànega o els Dardanel·ls. Especialment celebrada és la Gran Festa de la Natació Catalana (la Travessia de l'Estany de Banyoles, amb periodicitat anual) que instaura el mateix "Pipe" l'any 1944, i en la qual hi participa. De fet, té una activitat organitzativa immensa a terres gironines: és soci d'honor del Club Natació Banyoles i soci número 1 del Grup Excursionista i Esportiu Gironí i, com a regidor a l'Ajuntament de Girona als anys 1960, promou la construcció del Pavelló Esportiu i la Piscina Municipal de la ciutat.

Felipe Sánchez Babot, després de travessar l'estret de Gibraltar l'any 1955. [Arxiu família Sánchez Babot]

METGES ESPORTISTES HOQUEI SOBRE HERBA

L'hoquei modern es va introduir a Catalunya al principi del segle xx, sota la influència anglesa, quan es començà a practicar entre la joventut benestant. No fou fins als anys 1920, però, quan aquest esport es va començar a popularitzar, especialment a les ciutats de Barcelona i Terrassa.

Joaquim Cabot i Boix (1915-1979)

Qui havia de ser un prestigiós traumatòleg i cirurgia esportiva entra a la secció d'hoquei herba del FC Barcelona fins que es desmantella el 1935 i passa al Club Intrèpids. Forma part de la selecció espanyola que havia d'anar als Jocs de Berlín de 1936, però l'esclat de la Guerra Civil ho impedeix. En acabar la guerra, Cabot juga al Reial Club de Polo i al FC Barcelona, on guanya els campionats d'Espanya de 1942, 1944 i 1947.

Pere Farreras Valentí (1916-1968)

Deixeble d'Agustí Pedro Pons, reputat clínic, professor, comunicador i impulsor de l'hematologia, fou de jove un gran jugador d'hoquei sobre herba. En la seva època fou considerat "fort, ràpid, intuïtiu, hàbil amb l'*stick* a la mà i amb un gran sentit col·lectiu". Ho demostra al seu equip, el Reial Club de Polo de Barcelona entre 1944 i 1952, i com a part de la selecció espanyola que disputa els Jocs Olímpics de Londres el 1948. Des del 1971, la Federació Catalana d'Hoquei atorga un premi amb el seu nom per distingir un estudiant i campió universitari.

Partit d'hoquei jugat entre els equips University i Intrèpids a Barcelona el 12 de novembre de 1933, en el qual Pere Farreras marca un gol.
[Família Farreras]

METGES ESPORTISTES TENNIS

El tennis ha estat un dels esports més socials i que ha tingut més prestigi des del seu inici fins a l'actualitat. Va començar a ser practicat a finals del segle XIX i principis del XX a ciutats com Barcelona, Vilafranca o Reus per membres de la colònia anglesa i membres de la burgesia catalana que s'hi relacionaven. Durant els anys 1920 sorgeixen molts clubs, que s'expandeixen per diverses poblacions.

Tenim constància d'uns quants metges tennistes nascuts a finals del segle XIX : **Josep Tarruella Albareda** (1870-1957), **Francesc Gallart i Monés** (1880-1960), **Lluís Trias de Bes i Giró** (1895-1974) o **Miquel Ramis Matas** (1896-1975).

Òscar Torras participa en el Concurs de Tardor del Club de Tennis Pompeya (*Stadium*, 14 de novembre de 1914).

Òscar Torras Buxeda (1890-1974)

Destaca especialment entre els metges que es van dedicar al tennis en les primeres dècades del segle XX. Fill del president del Centre Excursionista de Catalunya, Cèsar August Torras, fou de jove un notable esportista, tennista i jugador del RCD Espanyol, a més d'un excursionista molt actiu i afeccionat a la fotografia. Fou psiquiatre i director durant molts anys de l'Institut Mental de la Santa Creu.

El jove Miquel Ramis Matas, jugant a tennis. Barcelona, c. 1919. [Fons Ramis]

METGES ESPORTISTES ESPORTS DE MUNTANYA: ALPINISME, ESQUÍ I SENDERISME

Les primeres entitats excursionistes de Catalunya neixen al darrer terç del segle XIX amb la ferma voluntat de revalorar la història i la cultura pròpies, fruit de l'esperit de la Renaixença. Els primers excursionistes, així com els primers practicants d'esports d'hivern, són persones de classes benestants: homes i dones que es poden permetre el luxe de viatjar pel territori jornades senceres o bé joves que fan de la muntanya un espai d'oci nou. El moviment excursionista es va escampar entre la classe treballadora al llarg del segle XX, quan moltes entitats cíviques i culturals en crearen seccions.

Lluís Llagostera i Pasqual (1867-1939)

Comparteix esperit muntanyenc i fotogràfic amb Salvany. Puja l'Aneto el 1896 i és el primer soci del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) que corona un cim de 4.000 metres (el Breithorn, als Alps de Valais), l'any 1908. Participa el 1900 al Congrés Internacional Alpí que se celebra a París, en nom del CEC i, al costat del metge **Manuel Font i Torn ** (1858-1929), presenta el seu treball sobre *El mal de montaña*, publicat el 1901.

Josep Salvany i Blanch (1866-1929)

 s un excursionista científic i fotogr f amb voluntat etnoogr fica. Ha deixat un arxiu visual a la Biblioteca de Catalunya que permet recórrer la Catalunya social i cultural de principis del segle XX i dels diferents llocs per on passa.

Fotografia estereosc pica, "A l'aire", realitzada per Josep Salvany i Blanch a Ribes de Freser el 1912. [Fons Salvany, Biblioteca de Catalunya]

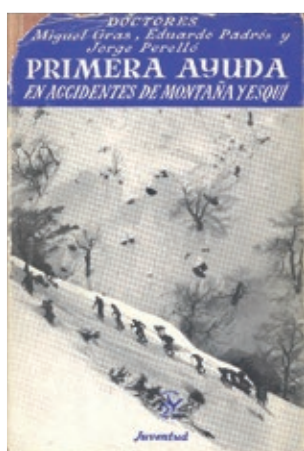
Tres alpinistes grimpant una paret del Pic Pimen  (Pirineus francesos), retratats pel metge i alpinista Lluís Llagostera. [Arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya]

Pere Gabarró i Garcia (1899-1980)

Cirurgià plàstic, té una relació intensa amb el món excursionista i com a dirigent escolta entre els anys 1924 i 1936. Va deixar un arxiu fotogràfic, farcit de notes i croquis de les muntanyes catalanes i de com afrontar-ne l'ascensió. De fet, aquest muntanyenc puja a la pica d'Estats per una nova via, per la vessant catalana, que ha estat anomenada la via Gabarró.

Portada de *Primera ayuda en accidentes de montaña y esquí*, obra escrita per Miquel Gras i Artero, juntament amb Eduard Padrós-Palacios i Jordi Perelló, editat per l'editorial Juventud l'any 1952. [Fons personal del doctor Carles Hervás]

Pere Gabarró a la Pica d'Estats als setanta-dos anys.

Miquel Gras i Artero (1910-1999)

Cirurgià plàstic i esquiador des de jove, és company de Pere Gabarró, amb qui comparteix entusiasme per la cirurgia plàstica i per la muntanya. Des del 1940, és metge assessor de la Federació Catalana d'Esquí i cap dels Serveis Mèdics de La Molina, càrrec en el qual succeeix Josep Maria Figueras. Fruit de les seves experiències en aquest entorn escriu, amb Eduard Padrós i Jordi Perelló, *Primera ayuda en accidentes de montaña y esquí* (1952), un dels primers manuals apareguts al país sobre medicina esportiva.

Mariano Anglada, escalant l'Annapurna. Nepal, 1974. [Família Anglada Gotor]

Mariano Anglada i Lasierra (1917-2010)

Cirurgià, també fou soci del CEC i practicant jove del muntanyisme i de l'esquí, on afronta reptes de gran alçada. El 1965 forma part de l'Expedició Espanyola a l'Aconcagua. Més tard, l'abril de 1974, participa com a metge a l'escalada de l'Annapurna, un cim de més de 8.000 metres d'altitud, i es converteix en un dels primers espanyols que el conquereixen. Va fer ascensions al Mont Blanc i al Cerví als Alps, al Kilimanjaro, i va ser pioner de noves rutes de dificultat extrema per l'ascens al Pic d'Anet.

Jordi Perelló i Gilberga (1918-1999)

Pioner de la foniatria i expert otorrinolaringòleg, va combinar una intensa activitat i interessos diversos amb el seu entusiasme per l'excursionisme i la muntanya. Membre del Club d'Escalada, Perelló va practicar habitualment aquesta especialitat, i també l'esquí, activitat de la qual és un dels primers monitors a l'estació de La Molina, on fa també de mestre d'esquí dels pagesos d'alta muntanya. Perelló va fer tots els cims de Catalunya, i d'altres com el Mont Blanc.

Escalada de Jordi Perelló i Gilberga, c. 1955. [Arxiu Enric Perelló]

Portada del llibre *Memòries d'un metge caminador*, autobiografia d'Enric Aguadé i Sans, que es publica l'any 2006. [Família Aguadé Bruix]

Llibert Padró i Úbeda (1937-2017)

Neuròleg, des del 1978 organitza sortides setmanals o mensuals; inicialment a la muntanya de Montserrat i a la Serra de l'Obac i Sant Llorenç, i després arreu de Catalunya. Tenia, com Enric Aguadé, registres impressionants. Amb 72 anys, Padró fa els 54 km de la XI Marxa Castells de la Segarra en 11 hores i 3 minuts; i amb 77 anys, el Matagalls-Montserrat de 82,5 km en 23 hores i 11 minuts.

Enric Aguadé i Sans (1920-2013)

Endocrí, forma part del Comitè Català de Senders de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya des del 1973 i marca el primer camí de Gran Recorregut (GR) d'Espanya. Amb setanta anys, Aguadé camina en tres dies els 108 km que separen Reus de Montserrat.

Eslàlom gegant de Josep Maria Figueras i Anmella, Congrés SITEMSH a Val d'Isère, Alps francesos, 1984. [Família Figueras]

Josep Maria Figueras i Anmella (1926-2011)

Va ser traumàtòleg i un destacat esquiador en totes les modalitats. Als setze anys, en "Pitu" Figueras és monitor a l'Escola de La Molina, i el 1948 és seleccionat a l'equip d'esquí d'Espanya per participar als Jocs Olímpics d'Hivern a Sant-Moritz. Esdevé metge de l'equip d'esquí espanyol entre els Jocs d'Hivern de Cortina d'Ampezzo (1956) i els de Calgary (1988).

METGES DIRECTIUS D'ENTITATS ESPORTIVES

L'afició esportiva de molts metges catalans els va empènyer al llarg del segle xx a establir-se com a directius d'institucions i clubs esportius, com també a promoure la creació d'entitats, d'instal·lacions, de premis i de curses esportives de tota mena i arreu del país.

Àlvar Presta i Torns i el professor de gimnàstica Langlois du Feu, introductor de concursos hípics a Barcelona, supervisen mesures de control mèdic en el programa de cultura física de les alumnes de l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona, inaugurat al carrer d'Elisabets de Barcelona l'any 1912. [Foto Boguñà i Comet, *La Il·lustració Catalana-Femina*]

Àlvar Presta i Torns (1869-1933)

Metge higienista i otorinolaringòleg. Soci del FC Barcelona, ingressa com a vocal de la junta directiva que presideix Francesc de Moxó. El 30 de juny de 1914 és escollit president del club, però les discrepàncies amb el seu vicepresident el porten a la dimissió. Si bé ja hi havia personal mèdic al club, com ara el metge Soteras, el president Presta fou el primer al club que va contractar de manera oficial un metge: el doctor **Felip Castells Farrarons** (1888-1960), entre 1914 i 1925, tot coincidint aleshores amb dos jugadors metges, un d'ells germà seu: **Ramon Castells** (1893-1959) i Paulí Alcàntara. En aquell context de la Mancomunitat, Presta va impulsar la Federació Atlètica Catalana el 1915, primera a tot l'estat.

Josep Tarruella Albareda (1870-1957)

Expert en medicina de laboratori i impulsor d'iniciatives mèdiques catalanistes, també era un esportista consumat. Tarruella fou jugador de tennis i conductor d'un dels deu primers automòbils que circularen per Barcelona, a més de ser el president de la Federació Catalana de Vol a Vela. Home d'intensa vida social, presidí el Club de Tennis Pompeya, la Federació Catalana de Clubs de Futbol (1912-1913), l'Universitari Futbol Club i el Reial Automòbil Club de Catalunya.

Josep Tarruella, a l'esquerra de la foto, afamat *sportsman* de l'època, jugant al tennis. Reial Club de Tennis Pompeia. Barcelona, c. 1920. [*Destino*, núm. 1.070, 8 de febrer de 1958, pàgs. 15 i 16]

Francesc Botet i Pallarès (1901-1979)

Va ser un cirurgià igualadí, gran esportista i alhora promotor d'activitats esportives. Col·laborà en tot allò relacionat amb l'esport i féu la revisió mèdica de la majoria d'esportistes igualadins i de l'Anoia, tot donant cobertura mèdica a la majoria d'esdeveniments esportius de la comarca. Impulsa la construcció de la piscina del Molí Nou, inaugurada el 1934 amb el naixement del Club Natació Igualada. La Unió Ciclista Igualadina organitza una prova ciclista en la seva memòria.

Francesc Botet i Pallarès
lliura un trofeu al ciclista
guanyador d'una cursa.
Igualada, anys 1940.
[Família Botet]

Joan Soler i Julià (1883-1944)

Fou un cirurgià barceloní que havia estat vicepresident del FC Barcelona de juliol de 1934 l'agost de 1936. En acabar la guerra, Soler va presidir la comissió gestora de la nova junta entre abril de 1939 i març de 1940: un període difícil per a la gestió, quan una part de la junta era nomenada per les autoritats franquistes amb intencions de control. El president Soler intentà recuperar aleshores la bossa de socis, que havia perdut més de 3.500 membres, i tornar a obrir el camp de les Corts. Soler va dirigir també l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i presidí l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears.

Joan Soler i Julià.

METGES DE L'ESPORT

La fragmentació de la medicina en especialitats és un fenomen que va arrencar durant la segona meitat del segle XIX i que va transformar la concepció de l'exercici i les pràctiques professionals al llarg del segle XX. En el cas de la medicina esportiva, com a d'altres especialitats, el procés se situà en un context d'esclat de les pràctiques esportives professionals a la societat urbana europea, que en feia un consum massiu. S'hi van interessar, en primer lloc, traumatòlegs i ortopedistes, que també cercaven aleshores els límits de les seves disciplines.

Sessió de llum ultraviolada supervisada per Emili Moragas a dos futbolistes, a la Clínica de la Mutual Esportiva de Catalunya. Barcelona, c. 1935. [Foto Brangulí. ANC]

Felio Castells Farrarons (1888-1960)

Metge de medicina general i també és metge titular de l'Associació de Viatjants de Barcelona des del 1912 fins a la seva mort. La junta directiva del FC Barcelona, presidida per Àlvar Presta, acorda contractar-lo com a metge de l'equip de futbol el 12 d'agost del 1914, quan ja fa quatre anys que és metge. En aquest moment, el seu germà **Ramon Castells Farrarons** (1893-1959) i Paulí Alcàntara, que també són metges i jugadors del Barça,

coincideixen al primer equip. Amb el contracte que li fa el Barça, Castells es converteix en el primer metge oficial de la història del FC Barcelona, càrrec que fins a aquella data exercia el doctor Soteras de manera oficial. Castells exerceix com a metge del Barça fins al 13 de gener del 1925, moment en què és substituït pel doctor Ortínez. Encara hauran de passar uns quants anys fins que es constitueixi un Servei Mèdic del FC Barcelona, fet que es produeix el 28 de setembre de 1948 per iniciativa de **Marià Pañella**, directiu i metge del Club.

Emili Moragas Ramírez (1890-1948)

Expert cirurgià sabadellenc format a l'Hospital de la Santa Creu i a l'Hospital de Sabadell. En el context fabril de la seva ciutat promou i dirigeix com a facultatiu la Mútua Sabadellenca d'Accidents de Treball entre 1917 i 1925. Gran afeccionat a l'esport, presideix el Centre d'Esports Sabadell en el període de 1923 al 1929, quan el club era a la primera divisió del futbol català. Forma part de la junta directiva del FC Barcelona entre 1928 i 1930, quan l'equip fa una gira per l'Argentina i l'Uruguai i ell exerceix com a metge de l'expedició. Atès el fet que molts joves pateixen lesions i que, per manca de recursos econòmics, veuen frustrada la seva continuïtat esportiva, aprofita la seva gran

expertesa en el camp de les assegurances i del mutualisme per crear el 1930 la Mutual Esportiva de Catalunya, entitat per a l'atenció mèdica dels futbolistes lesionats. La mútua va tenir el suport econòmic de la Federació Catalana de Futbol, del FC Barcelona i del RCD Espanyol. Aleshores, Moragas exerceix com a director mèdic. Fins a l'esclat de la guerra, a la mútua atenen desenes de futbolistes i altres esportistes. Al costat de metges i pedagogs, com Joan Soler Damians i Josep Antoni Trabal, redacta el Projecte d'Educació Física del pla general de sanitat de la Generalitat republicana. Publica nombrosos treballs clínics com a pioner de la medicina esportiva. En homenatge a Moragas, el 1997 el FC Barcelona inaugura una escultura al Centre de Medicina Esportiva del Camp Nou.

Joaquim Cabot i Boix (1915-1979)

Jugador d'hoquei sobre herba de jove, fou un excel·lent traumatòleg, cap del Servei de l'especialitat a l'Hospital de Bellvitge (Hospitalet de Llobregat). Amb gran prestigi com a traumatòleg va operar a milers d'esportistes.

El cirurgià traumatòleg Joaquim Cabot explorant el genoll al mític jugador del FC Barcelona, César Rodríguez. Barcelona anys 1940.

Ramon Balius i Juli (1928-2016)

Fou molt més que un metge d'esportistes: va ser un expert amb coneixement enciclopèdic de l'esport català. Balius es va formar com a cirurgià expert en traumatologia a l'escola del professor Piulachs, va dirigir aquest àmbit de treball a l'Hospital del Mar i ensenyà la disciplina a la Universitat Autònoma de Barcelona, on van ser pioner en la introducció de la medicina de l'esport als cursos de doctorat. Alhora, des dels anys 1960 es va graduar com a especialista en medicina de l'Educació Física i de l'Esport i treballà a la Residència Blume, on va impulsar amb altres col·legues la revista *Apuntes de Medicina Deportiva*. Membre fundador de la Societat Catalana de Medicina de l'Esport i primer president de la Societat Espanyola de Traumatologia de l'Esport, Balius participà en nombroses iniciatives institucionals, des de l'olimpisme espanyol al Consell Català de l'Esport de la Generalitat.

El cirurgià Ramon Balius i Juli, al quiròfan. Barcelona, anys 1960. [Família Balius Matas]

Cartell de 1969 de la Volta Ciclista a Catalunya.

Pere Vallribera Puig (1928-2000)

Fou, a més de jugador d'escacs i de rugbi, un metge de capçalera que s'interessà per la traumatologia i la medicina de l'esport, amb titulacions en ambdues especialitats. Amant del ciclisme, col·labora amb la Unió Esportiva de Sant Boi com a metge de la Volta a Catalunya i, alhora, assisteix els corredors del Club Ciclista Barcelona, així com a molts ciclistes professionals i *amateurs*.

Josep Borrell Pedrós (1934-2013)

Era recordat a Castellserà (Lleida) com “lo Pep, el millor doctor del món que opera els jugadors del Barça”. Format a l'escola de cirurgia del professor Arandes, començà a treballar al FC Barcelona el 1982 gràcies al doctor Bestit, primer com a cirurgià del futbol base i des del 1988 al primer equip, substituint Rafael González-Adrio. Reconegut per la seva capacitat i dots d'organització a l'hospital d'Asepeyo, Borrell és nomenat director dels Serveis Mèdics del Barça el 1999 fins al 2003. En aquells anys, Borrell esdevé una referència en cirurgia del genoll, opera prestigiosos atletes i esportistes, fa conferències arreu del món sobre la medicina de l'esport i és elegit president de la Societat Espanyola de Traumatologia de l'Esport (2002-2006).

Carles Bestit Carcasona (1936-1993)

És un dels pares de la medicina esportiva a Catalunya. Membre d'una família d'esportistes i metges, Bestit es forma a centres de medicina de l'esport alemanys als anys 1960. Treballa a Barcelona a la Residència Joaquim Blume d'esportistes i a l'equip mèdic germànic durant els Jocs Olímpics de Munic, 1972. Aquell any arriba al FC Barcelona de la mà del nou entrenador Rinus Michels, fitxat pel president Agustí Montal, i hi exerceix fins a la seva mort. Bestit introdueix una nova concepció mèdica, d'estudi i millora del rendiment amb controls periòdics, supervisió de l'alimentació i de la salut física i emocional del jugador. També funda l'Associació Europea de Metges de Futbol i la revista *Science and Football*. És l'inspirador del nou model de metge d'equips esportius professionals.

Carles Bestit amb el jugador Diego Armando Maradona, 1982. [Arxiu Família Bestit]

NADAL 2018

Col·legi de Metges de Barcelona
Passeig de la Bonanova, 47 Barcelona 08017
Tel. 935 678 888 – Fax 935 678 899
col.metges@comb.cat · www.comb.cat

Edita:

Col·legi de Metges de Barcelona

Coordinador del projecte:

Miquel Bruguera, director de la Unitat d'Estudis Acadèmics del CoMB

Autors:

Miquel Bruguera
Alfons Zarzoso, conservador del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

Documentació gràfica:

Sara Fajula, arxivera
Mercè Viger, Unitat d'Estudis Acadèmics

Coordinació editorial:

Jordi Pons, coordinador de Publicacions
Aitor Mora, redactor de Publicacions

Disseny gràfic i maquetació:

Temabcn

Assessoria lingüística i correcció de textos:

Esther Roig

Impressió:

COMGRAFIC

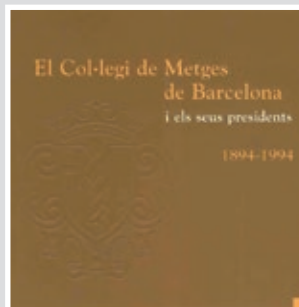
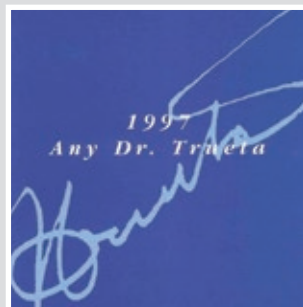
Més informació

sobre nadales del Col·legi a:

www.comb.cat/cat/actualitat/publicacions/nadales/home.htm

COL·LECCIÓ DE NADALES DEL COL·LEGI DE METGES DE BARCELONA (1997-2017)

Col·legi de Metges
de Barcelona